

Komunikace dozorových orgánů s veřejností

Státní zemědělská a potravinářská inspekce

Předmět kontroly

Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI) je jedním z **dozorových orgánů, které dohlíží na bezpečnost potravin**, uváděných v České republice do oběhu. SZPI je orgánem státní správy podřízeným Ministerstvu zemědělství ČR. Dohlíží především na **bezpečnost potravin neživočišného původu**, a to zejména z hlediska ochrany spotřebitele před potravinami zdravotně závadnými, potravinami, které nemají odpovídající kvalitu a z hlediska ochrany spotřebitele před potravinami klamavě označenými. Inspekce se zabývá také kontrolou surovin určených pro výrobu potravin, kontrolou tabákových výrobků a saponátových a mydlářských výrobků. SZPI je od přistoupení České republiky k Evropským společenstvím 1.května 2004 **oficiálním českým Národním kontaktním místem Systému rychlého varování pro potraviny a krmiva** (Rapid Alert System for Food and Feed – RASFF).

Územní působnost

SZPI má **sídlo** v Brně. Kromě ústředí, jež metodicky řídí podřízená pracoviště, má SZPI **sedm regionálních inspektorátů**. Každý z nich má územní působnost vždy pro dva administrativní kraje. S jakýmkoli dotazy nebo podněty ke kontrole je však možné se obracet na kterékoli pracoviště úřadu. Všechny kontaktní adresy jsou rovněž uvedeny na webových stránkách SZPI, jejichž prostřednictvím lze s úřadem také přímo komunikovat.

Organizace kontroly

Kontrola potravin je postavena na několika základních principech. Na každý kalendářní rok jsou naplánovány tzv. ústředně řízené kontroly, které se zaměřují vždy na některou

konkrétní komoditu nebo dodržování požadavků na podmínky prodeje či výroby nebo na naplňování některých dalších předpisů. Tento typ kontrol se provádí vesměs současně na území celé republiky. Kontrola však probíhá průběžně po celý rok, kdy jednotlivé inspektoráty - se znalostí situace - kontrolují „své teritorium“. Inspekce rovněž v průběhu celého roku

monitoruje v souladu s předpisy EU výskyt vybraných cizorodých látek včetně mikrobiologických organismů v určitých potravinách. Celá řada kontrol probíhá i na základě podnětů, které přicházejí jak od spotřebitelů, tak například z médií, jiných úřadů nebo ze Systému rychlého varování pro potraviny a krmiva.

Laboratoře

Důležitou součástí inspekce jsou čtyři **akreditované laboratoře**, které jsou určeny výhradně pro potřeby úřadu a neslouží ke komerčním účelům. Dvě z nich jsou zaměřeny na specializované konkrétní analýzy, zbylé dvě se zabývají mikrobiologickými rozbory.

Mezinárodní spolupráce

Značnou pozornost věnuje SZPI již od předvstupního období **mezinárodní spolupráci**. Celá řada odborníků inspekce se mimo jiné už několik let aktivně účastní jednání v komisích a pracovních skupinách Evropské komise, účastní se zasedání FLEPu, zasedání Českého výboru pro spolupráci s FAO a aktivně sleduje aktivity Komise Codexu Alimentarius, společného orgánu FAO a WHO v oblasti bezpečnosti potravin. Zástupci SZPI se účastní také jednání pracovních skupin Codexu Alimentarius při Radě EU.

Již několik let pracuje inspekce na celé řadě **mezinárodních projektů**. Do současné doby realizovala nebo se podílela na čtyřech projektech PHARE. Poslední z nich „Posílení politiky bezpečnosti potravin“ je dokončován v letošním roce a jeho výsledkem je, mimo jiné, zavedení a certifikace Systému managementu jakosti SZPI podle požadavků normy ISO 9001:2000 a vybudování společného Informačního systému dozorových orgánů ČR.

Podrobnější informace jsou rovněž uvedeny na webových stránkách inspekce.

Komunikace SZPI s veřejností

Úřad věnuje komunikaci s veřejností **velkou pozornost**.

K tomuto účelu je zřízeno samostatné Oddělení pro vnitřní a vnější komunikaci. Kdokoli se může na SZPI obrátit s jakoukoli otázkou nebo žádostí o radu či konzultaci. Filosofii inspekce je, že informovaný, poučený a vzdělaný spotřebitel je spotřebitel, který se umí lépe postavit za svá práva. SZPI poskytuje informace také podnikatelům, protože věří, že i informovaný podnikatel, který ví, co od něj právní předpisy požadují, je schopen lépe zajistit bezpečnost výrobků, které nabízí spotřebiteli.

Formy komunikace

SZPI má zpracovanou vlastní **Koncepci externí komunikace**, která je průběžně aktualizována. Komunikace s veřejností je rovněž součástí **střednědobé koncepce** úřadu a **Systému managementu jakosti podle normy ISO 9001:2000**.

Komunikace s veřejností probíhá několika základními směry:

- **denní poskytování informací** na základě dotazů veřejnosti, přicházejících jakoukoli formou (telefonicky, písemně, elektronicky, apod.)
- vydávání **tiskových zpráv** na základě konkrétních výsledků činnosti SZPI nebo aktuální situace, a to včetně spotřebitelských rad
- pořádání **tiskových konferencí** podle potřeby úřadu nebo konkrétní situace
- spolupráce s médii při přípravě **spotřebitelských rubrik** (MFDnes-TEST, Právo-Test pro spotřebitele, apod.)
- **dlouhodobá spolupráce s televizí a rozhlasem** ve vybraných pořadech (TV Nova - Občanské judo, Snídaně s Novou, ČT - Sama doma, Dobré ráno s ČT, ČRo, Rádiožurnál - Téma dne, Regina, ...)
- **spolupráce s ÚZPI** (příprava seminářů pro veřejnost, informace, apod.)
- **spolupráce s vysokými školami** (informativní přednášky pro studenty, exkurze na pracoviště SZPI, spolupráce při zpracování seminárních, diplomových prací apod.)
- **spolupráce se spotřebitelskými organizacemi** (informace, podněty ke kontrole, apod.)
- aktivní **účast na veletrzích a výstavách** - informační stánek, hodnotitelské komise, apod. (Salima, PragaAgro, Dny chleba Pardubice, vinařské výstavy, ...)
- **webové stránky**

V posledních pěti letech se v oblasti externí komunikace v souvislosti se zpřísněním právního prostředí, zvýšením zodpovědnosti podnikatelů i zvyšování efektivity kontroly **diametrálně změnil charakter komunikovaných informací**. Zjednodušeně řečeno – větší pořádek na trhu s potravinami z hlediska jejich bezpečnosti vede k tomu, že je vydáván podstatně **nížší počet negativních zpráv** a informací. Důsledkem je méně prostoru, který je úřadu popřáván především ve zpravodajských pořadech televizí, jež jsou hlavním informačním zdrojem spotřebitele.

Kde informace hledat

Všechny oficiální i neoficiální informace určené veřejnosti jsou aktuálně umísťovány **na webových stránkách úřadu www.szpi.gov.cz**, které jsou koncipovány tak, aby byly

uživatelsky co nejvstřícnější. Rubriky jsou přehledně a jednoduše členěny **z hlediska zájmu různých cílových skupin uživatelů:**

např. Tiskové zprávy (cílová skupina - média), Informace pro spotřebitele – s různými podrubrikami (spotřebitelé, média), Právní předpisy, Přístupy ke kontrole, Víno, Informace o EU, atd. (podnikatelé, média, spotřebitelé) apod. Každá nově vložené

informace se zobrazuje na homepage v Aktualitách, pomocí vyhledávače je možné najít poměrně jednoduše požadované informace.

V jednotlivých rubrikách je možné najít jak **oficiální informace**, tak **informace z kontrol, rady pro spotřebitele i rady pro podnikatele** (klasický příklad je odkaz Přístupy ke kontrole nebo Víno, který velmi detailně informuje o všech příslušných předpisech, požadavcích, atd.).

Publikované informace a možnost využití webových stránek jsou koncipovány i z hlediska **řešení životních situací** (podněty ke kontrole lze podávat prostřednictvím formuláře přímo z webových stránek, Právní předpisy jsou publikovány v plném a aktuálním znění, Přístupy ke kontrole orientují podnikatele v rámci jejich podnikatelských aktivit, na webu jsou rovněž ke stažení příslušné formuláře, apod.).

Nejčtenějšími odkazy byly ve sledovaném období rubriky: Aktuality, Informace pro spotřebitele, Právní předpisy, Tiskové zprávy a Přístupy ke kontrole.

Uživatelé webových stránek mohou prostřednictvím příslušného formuláře odeslat jakýkoli dotaz, žádost nebo podnět ke kontrole.

Tabulka č. 1 – Komunikace SZPI s veřejností v číslech (údaje se týkají období 1. 1. 2005 – 31. 7. 2005)

AKTIVITA	POČET
Tiskové zprávy – celkový počet	27
Výstupy v médiích (dle monitoringu médií: články, reportáže, TV, rozhlas)	484
Počet zodpovězených dotazů	636
Z toho podle cílové skupiny: - Média	207
- Spotřebitelé	145
- Podnikatelé	222
- Úřady, instituce, apod.	62
Webové stránky - počet všech přístupů	2 989 853
- počet unikátních přístupů	35 423
Spolupráce s VŠ - exkurze na pracoviště, informační přednášky studentům, seminární a diplomové práce apod.	26

□) ve většině případů se obsahové zaměření tiskových zpráv prolíná, např. většina zpráv o výsledku kontroly obsahuje i rady pro spotřebitele nebo podnikatele, apod.

Tabulka č. 2 – Přehled unikátních a celkových přístupů na www.szpi.gov.cz

Unikátní přístupy							
2005	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec
Počet přístupů	6104	5478	5209	5092	4581	4688	4271
Celkové přístupy							
2005	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec
Počet přístupů	694522	447264	426135	411702	345156	329036	336038

Předmět kontroly

Úkolem státního veterinárního dozoru, pokud jde o ochranu veřejného zdraví, je dozor nad zdravotně nezávadnou výrobou potravin živočišného původu, a to od stáje až po stůl spotřebitele. Samozřejmě ruku v ruce se zdravotní nezávadností jde i kvalita neboli jakost.

Územní působnost

SVS má sídlo v Praze, ve Slezské ulici č. 7. Kromě ústředí fungují podřízená pracoviště, kterými je 14 Krajských veterinárních správ. Kontaktní údaje na jednotlivá pracoviště jsou dostupná na webových stránkách veterinární správy.

Organizace kontroly

Dozorovou činnost lze rozdělit na monitorování zdravotní nezávadnosti a kvality produktů živočišného původu po stránce administrativní a legislativní a na samotné provádění kontrol v chovech a ve zpracovatelských potravinářských podnicích.

Na zdravotní nezávadnost zejména, ale i na jakost potravin působí celá řada vlivů. Prakticky všechny lze monitorovat a jejich negativní působení eliminovat. Mezi zásadní potenciálně ohrožující působky patří rezidua cizorodých látek.

Těmi se rozumí jednak rezidua léčivých přípravků, případný obsah těžkých kovů nebo jiných kontaminantů životního prostředí.

Proto má Státní veterinární správa ČR vypracovaný Plán monitoringu cizorodých látek, který postihuje celý potravinový řetězec. Lze říci, že dlouhodobě má obsah většiny sledovaných reziduí sestupnou tendenci. Kontrolní orgány EU tyto skutečnosti již několik let oceňují.

Dalším důležitým úsekem činnosti veterinárního dozoru je kontrola označování potravinářských výrobků a jejich dosledovatelnost. Velkou roli, v tomto případě podpůrnou, pak hraje kontrola evidence hospodářských zvířat a evidence veškerých akcí státního veterinárního dozoru zaznamenaných v informačním systému Státní veterinární správy. Obdobně je tomu i s kontrolou nakládání s vedlejšími živočišnými produkty a krmivy.

Veškerá dozorová činnost je v současné době dokumentována v nově zaváděném informačním systému (prohlídka jatečných zvířat a masa, kontroly hygienických podmínek výroby podnikatelů, výsledky veterinární kontroly zboží v rámci státního veterinárního dozoru).

Pro představu lze uvést, že za první pololetí letošního roku bylo celkem veterinárně vyšetřeno 148 649 kusů skotu, 2 035 528 prasat, 71 645 852 kusů drůbeže. V porovnání s loňským rokem se ukazuje, že dochází poklesu porážek skotu asi o 20 % a u prasat asi o 8 %, u drůbeže však nikoli. Až v následujících měsících bude možné říci, zda jde o trend trvalý.

Snad nebude chybou říci, že přestože se v první řadě vždy hovoří o zdravotní nezávadnosti potravin, pro spotřebitele je důležitým kritériem pro výběr jakost. Státní veterinární správa proto své aktivity směřuje i do této oblasti – kontroluje, jak je dodržováno složení výrobků, jak ukládá legislativ – uvádět složení na etiketách. Každé neodpovídající značení je posuzováno vážně – jako klamání spotřebitele a při použití jiných než uvedených surovin, jako falšování. Pokuty jsou citelné, mohou dosáhnout až milion korun. Je však potěšitelné, že zásadní problémy orgány státního veterinárního dozoru nezjistily.

Pro představu je možné opět uvést, že za letošní první pololetí kromě rutinních denních kontrol na jatkách bylo provedeno též 493 komplexních kontrol, přičemž v osmi případech byl orgány státního veterinárního dozoru podán podnět ke správnému řízení. Zajímavé je, že prakticky všechny případy se týkaly přepravy a vykládky zvířat, nikoli veterinárních podmínek na samotné porážce, která byla ve všech případech shledána bez závad.

Lze tedy říci, že naši producenti i zpracovatelé nelenili v období, kdy se ČR chystala na vstup do EU a nelení ani nyní. Podle dosavadních zkušeností lze jen vyslovit přání, aby všichni, a to i orgány státního veterinárního dozoru vytrvali.

Komunikace s veřejností

Široká veřejnost se může o veterinární problematice a o aktuálních problémech a novinkách dozvědět na webových stránkách Státní veterinární správy ČR, a to www.svscr.cz. Zde jsou odkazy i na podmínky cestování se zvířaty apod.

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Předmět kontroly

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ) je zodpovědný za státní dozor dle zákona č. 147/2002 Sb., o ÚKZÚZ, v oblastech působnosti odborných zákonů na úseku:

- hnojiv, pomocných půdních látek, pomocných rostlinných přípravků a substrátů a agrochemického zkoušení půd
- krmiv
- vybraných oblastí živočišné výroby
- odrůd, osiv a sadby pěstovaných rostlin
- geneticky modifikovaných organismů
- vinohradnictví
- ochrany chmele

Územní působnost

ÚKZÚZ má sídlo v Brně, dále pak má inspektorát v Praze a v Havlíčkově Brodě.

Kde a v jaké formě naleznou spotřebitelé informace

a) **v elektronické formě na webové stránce www.ukzuz.cz** ústav informuje o jeho

aktuální činnosti, organizačním uspořádání s kontakty na klíčové pracovníky/útvary a s možností stáhnout si potřebné formuláře pro různá podání směrem k ústavu. Na stránkách ústav vystavuje také aktuální odborné právní předpisy v působnosti ústavu (na 30 zákonů a vyhlášek + předpisy

EU) a pravidelný Věstník ústavu, jehož prostřednictvím plní informační povinnost z odborných právních předpisů;

b) **v tištěné podobě na oddělení GIS a publikací v Brně, ul. Hroznová 2, PSČ: 656 06;** v prvním pololetí 2005 vyšly Přehledy odrůd obilnin, olejnin, cukrové řepy a brambor a připraven je informační tisk k registraci výrobců krmiv;

O činnosti jednotlivých technických odborů v rámci ústavu vyšly barevné informační dvojstránky.

Obecně o činnosti ústavu jsou k dispozici informační brožura "Informace o ústavu" obsahující informace vyžadující zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím; dále informační dvojstránka o názvu, sídle, kontaktu, charakteristice ústavu,

jeho legislativě, působnosti, odborné činnosti a historii s aktuální organizační strukturou ústavu.

Obě tiskoviny jsou také v anglickém a německém jazyce.

c) **v tištěné podobě na národních zemědělských výstavách** (např. Flora Olomouc, Národní výstava hospodářských zvířat, Země Živitelka); Ústav pro veřejnost pořádá tématické semináře např. Polní dny - dny otevřených dveří; Den pole, kukuřice a slunečnice.

d) **v tištěné podobě formou odborných příspěvků v periodickém tisku**: pravidelná rubrika "ÚKZÚZ informuje" v týdeníku Zemědělec, dále v periodikách Euromagazín, Chmelařství, Rostlinolékař, Zahrádkář, Zahradnictví, Právní rádce;

e) **v podobě sdělovaného slova formou odborných seminářů, školení a konferencí, včetně zahraničních, dále vysílání rozhlasu (92 příspěvků za první pololetí 2005)**;

Prostředky a způsoby informování veřejnosti

Internet, tiskoviny (publikace ústavní; články v odborných periodikách), přednášky, semináře, školení, konference, rozhlas.

Rady pro spotřebitele a řešení problémů

Rady a pomoc při řešení problémů probíhá prostřednictvím přednášek, seminářů, školení, konferencí, rozhlasu, a to výhradně v oblastech působnosti ústavu. Elektronickou poštou či telefonicky ústav podává informace v rámci povinností dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Státní zdravotní ústav

Státní zdravotní ústav (SZÚ) byl zřízen jako zdravotnické zařízení podle zákona o ochraně veřejného zdraví (č.258/2000 Sb.), jako **příspěvková organizace Ministerstva zdravotnictví**.

Podle zákona byl SZÚ zřízen pro přípravu podkladů pro národní zdravotní politiku, pro ochranu a podporu zdraví, k zajištění metodické a referenční činnosti, k monitorování a výzkumu vztahů životních podmínek a zdraví, k zajištění mezinárodní spolupráce v ochraně a podpoře zdraví, ke kontrole poskytovaných služeb v ochraně veřejného zdraví, k postgraduální výchově a pro zdravotní výchovu obyvatelstva. Ústav provádí i vědeckou a výzkumnou činnost a autorizační a notifikační činnost.

SZÚ sídlí v Praze, ulice Šrobárova 48. Od roku 2003 je ředitelem ústavu pan MUDr. Jaroslav Volf, Pd.D.

Z pohledu své činnosti funguje v SZÚ šest odborných center. Z důvodu bezpečnosti potravin uvádíme především činnost **Centra hygieny potravinových řetězců**. Při daném centru již od roku 2002 funguje Vědecký výbor pro potraviny se sídlem v Brně.

Základním úkolem centra je práce zdravotnických odborníků v oblasti ochrany a podpory zdraví, na rozhraní mezi oblastí náležející zdravotnictví a oblastí spravovanou zemědělskými odborníky. Podobně jako v předchozích letech je problematika zaměřena na zdravotní nezávadnost potravin a na aplikovanou výživu. Hodnocení zdravotních rizik probíhalo především v rámci výzkumné činnosti. Řízení zdravotních rizik bylo realizováno prostřednictvím podílu na tvorbě legislativy a odbornou podporou rozhodování státních orgánů (především MZ, ale v některých případech i na MZe).

Komunikace o zdravotních rizicích byla realizována zejména formou spolupráce na vzdělávání (výuka na univerzitách i v rámci doškolování pracovníků Orgánů ochrany veřejného zdraví), spolupráce s médii (např. pravidelné zprávy pro ČTK prostřednictvím Vědeckého výboru pro potraviny) a tvorbou vlastních webových stránek.

Další odborná centra jsou: Centrum zdraví a životních podmínek, Centrum epidemiologie a mikrobiologie, Centrum pracovního lékařství a centrum pro kvalitu ve zdravotnictví.

SZÚ rovněž všemi dostupnými způsoby informuje širokou veřejnost o možných rizicích. Odborní pracovníci publikují v časopisech, píší statě do sborníků a do vědeckých knih.

Byla vydána celá řada letáků, uvádíme pouze výčet těch nejzajímavějších z pohledu bezpečnosti potravin: Cesty k vašemu zdraví, Problémy s nadváhou u dětí a dospívajících, Alkohol a jiné návykové látky u dětí – prevence v rodině. Jsou pořádány semináře a videoprojekce pro pracovníky podpory zdraví na zdravotních ústavech a také na konferencích např. „Jihlavské dny podpory zdraví“.